

Expertná štúdia a stratégia pre rozvoj kreatívnej ekonomiky Košického kraja

1. Hlavné zistenia

- Kreatívny priemysel v Košickom kraji zostavujú hlavne mikropodniky, v mnohých odvetviach až 99 % firiem.
- Odvetvia kreatívneho priemyslu v Košickom kraji sú málo organizované, jediná aktívna profesionálna organizácia je Košice IT Valley.
- Kreatívne komunity resp. HUBy existujú hlavne v Košiciach, sú to relatívne mladé a malé štruktúry, najaktívnejšia je Tabačka Kulturfabrik.
- V rámci Košice EHMK 2013 bola vybudovaná resp. zmodernizovaná infraštruktúra pre kultúru, ale chýba spolupráca pre ďalší rozvoj kultúry a iných kreatívnych odvetví.
- Creative Economy Master Plan 2013-2015 (Kreatívna ekonomika Master plán), ktorý bol schválený mestom Košice, obsahuje niekoľko opatrení – projektov pre sieťovanie a spoluprácu, avšak niektoré neboli zrealizované, kvôli nejasej zodpovednosti a chýbajúcej kapacite.
- Najperspektívnejšie odvetvia sú kreatívne odvetvia v digitálnom prostredí (počítačové hry, softvér) a reklamný priemysel – podniky sú schopné exportovať, majú väčšie tržby a potenciál zamestnávať väčšie počty pracovníkov.
- Architektúra je odvetvie s perspektívou, lebo zamestnáva vysoký počet ľudí a je spojená so stavebným priemyslom, ktorý má silné zastúpenie v Košickom kraji, pričom sa zotavuje z krízy.
- Odevný a textilný priemysel má dlhoročnú tradíciu na východnom Slovensku a stále zamestnáva podstatný počet pracovníkov. Odvetvie má potenciál rásť, ak sa spojí s dizajnérmami a rozvinie vlastné značky.
- Dizajn je dôležité odvetvie, lebo je spojené so všetkými odvetviami a môže priniesť konkurenčné výhody pre priemyselné podniky v Košickom kraji.
- Kultúra, teda Trh s umením a Scénické umenia zamestnávajú veľký počet ľudí a sú dôležité pre cestovný ruch, ktorý má podstatný potenciál rastu.
- V určitých špecifických oblastiach, hlavne v IKT, je vzdelávanie na vysokej úrovni, ale univerzity nemajú dobrý ranking v medzinárodných rebríčkoch a úroveň v iných oblastiach je skôr štandardná, pritom veľké košické univerzity a vysoké školy majú potenciál priťahovať študentov a výskumníkov z celého Slovenska i zo zahraničia.

Formulovaná stratégia sa zameriava na identifikované **popredné odvetvia kreatívneho priemyslu v Košickom kraji**:

- Kreatívne odvetvia v digitálnom prostredí (počítačové hry, softvér)
- Reklamný priemysel
- Architektúra
- Odevný a textilný dizajn a priemysel
- Dizajn
- Trh s umením (vrátane kultúrneho dedičstva)
- Scénické umenia

V týchto odvetviach je možné identifikovať nasledujúce nedostatky a potenciál, a formulovať súvisiace strategické aktivity:

- Nedostatok regionálnej spolupráce pre rozvoj regiónu, resp. odvetvia.

- Nedostatočný objem regionálneho trhu.
- Nedostatočná implementácia strategických dokumentov, zvlášť hlavného plánu (Master Plan) a stratégie rozvoja kultúry.
- Nedostatok stratégií, záväzkov a siete kontaktov, z ktorej vznikajú navrhovatelia.
- **Dizajn:** Limitovaný počet študentov dizajnu, obmedzené povedomie o dizajne medzi zamestnancami verejného sektora, podnikateľmi a verejnosťou ako takou, nedostatok explicitnej regionálnej stratégie pre dizajn, nedostatočné prepojenie medzi vedou a umením (dizajnom) na TUKE, nedostatočné prepojenie so súkromným sektorom. Dizajn má v Košickom kraji základy (univerzity, stredné školy, DIG Gallery, atď.), ktoré môžu slúžiť ako východisko pre ďalší rozvoj. Na východnom Slovensku sa nachádza značná priemyselná základňa, ku ktorej sa môžu dizajnéri pripojiť za účelom vytvorenia/ zlepšenia dizajnu a tak zvýšiť konkurencieschopnosť. S politikou integrácie dizajnu do verejného obstarávania môže sektor dostať nové impulzy.
- **Odevný a textilný dizajn a priemysel:** Bariéry - nedostatok (tradície) módného dizajnu ako motora konkurencieschopnosti na silne konkurenčných trhoch, nedostatok dizajnérov/dizajnérskejších spoločností a ich vlastných kolekcií. Nedostatok prostriedkov/technologický know-how v oblasti šitia produktov na mieru. V tomto sektore sa potenciál skrýva v textilných a odevných továrňach v košickom regióne (Gemtex, Fintex, Zekon, Jukos, Pan-Dur, Mayser) a v prešovskom regióne (Tytext, Linora, Ozex, Svittex, Gemor, Tatravit, Hinrichs, Egotex), pričom niektoré z nich patria medzi najväčšie spoločnosti na Slovensku v sektore. Potenciál je aj v módných dizajnéroch. S podporou v rámci dizajnu, výroby a marketingu, existuje potenciál na tvorbu a zvýšenie zamestnanosti.
- **Architektúra:** Bariéry predstavuje nedostatočné ocenenie architektonickej práce na Slovensku, efekty finančnej krízy na realitnom trhu, z ktorej sa sektor pomaly zotavuje, nedostatok povedomia a využitia architektonického dizajnu ako kritéria pre vyhodnocovanie ponúk, hlavne vo verejnom sektore. Existujúci potenciál pre architektúru v regióne spočíva v prepojeniach na ostatné sektory a technické (know-how) centrá, akým je napríklad aj TUKE. Spočíva primárne v aplikácii nových materiálov a technológií, použitie informačných technológií, rozvoj udržateľných budov (energia, recyklácia materiálov), a to pre exteriérovú ako aj interiérovú architektúru.
- **Reklamný priemysel:** Bariéry pre rozvoj - silná koncentrácia sektoru v Bratislave, kde je takisto koncentrovaný aj slovenský trh, čo je aj základňou pre výrobu reklamy. Potenciál reklamného priemyslu v košickom regióne spočíva v prítomnej kritickej mase v regióne, a vo výhodách na základe silného rozvoja on-line marketingu, ktorý má všeobecne prudko rastúci charakter. Vďaka prítomnosti rôznych a početných firiem s IKT zameraním, je potenciál spolupráce a rastu.
- **Kreatívne odvetvia v digitálnom prostredí (počítačové hry, softvér):** Bariéry rastu sektora spočívajú v nedostatku kvalifikovaného personálu, a takisto aj v neschopnosti vytvorenia atraktivity pre kvalifikovaných pracovníkov z iných regiónov alebo krajín. V prípade možnosti prílevu síl z krajín mimo EÚ vznikajú legislatívne komplikácie. S Košice IT Valley a mnohými úspešnými firmami v softvérovom priemysle a príbuzných sektoroch (obchodné služby, komunikácia), ktoré konkurujú medzinárodne, má región dobrý potenciál profitovať z rastúceho IKT trhu. Košice IT Valley má silný potenciál viac spájať firmy, inštitúcie a kreatívco. Aktivity v oblasti počítačových hier sú limitované na zopár malých spoločností a jednotlivcov, no

vd'aka veľkému rastovému potenciálu hlavne mobilných hier, by mohol byť tento potenciál podporovaný a rozvíjaný.

- **Trh s umením, Scénické umenia:** Nedostatočné manažérske zručnosti, nedostatočná spolupráca, propagácia.
Využívanie dedičstva a značky EHMK2013 zlepšením spolupráce, marketingu a propagácie medzi aktérmi umenia, ktorá by mala viesť k zvýšeniu počtu návštevníkov a predaja umenia (kultúrne turistické produkty). Uplatnenie novej technológie / digitalizácie /on-line nástrojov na zvýšenie ponuky a zatriaktivnenie prezentácie vizuálneho umenia s cieľom stať sa viac konkurencieschopný v (medzi)národnom kontexte. Tá by mala následne pozitívne ovplyvniť regionálnu ekonomiku (spill-over efekt).
Potenciál scénických umení leží medzi lepším marketingom a propagáciou širokej ponuky podujatí a koncertov na prilákanie špecifických cieľových skupín a návštevníkov. Profilovanie a ďalšie rozvíjanie vybraných regionálnych podujatí (koncerty, festivaly) na propagáciu mimo regiónu s cieľom prilákať (medzi)národných návštevníkov so zámerom umiestniť Košický kraj na mapu scénických umení. Rozvíjanie atraktívnych turistických balíčkov okolo špecifických eventov a tém na prilákanie viac návštevníkov do regiónu.
- Nedostatok praktického vzdelávania, nedostatok medzinárodného uznania vzdelávania.
- Nedostatok spolupráce medzi podnikmi a výskumníkmi / študentmi.

2. Akčný plán pre podporu rozvoja kreatívnej ekonomiky Košického samosprávneho kraja na roky 2016-2018.

Rozvoj kreatívneho priemyslu je fundovaný na sieťovanie a spoluprácu medzi umelcami, profesionálmi (dizajnéri, architekti, atď.), podnikateľmi, výskumníkmi, študentmi, miestnymi samosprávami, veľkými podnikmi. Bez takého sieťovania a spolupráce rozvoj nemá šancu, chýbajúca spolupráca v Košickom kraji je hlavnou bariérou, ktorá musí byť prekonaná.

Hlavné odporúčania sú preto:

- I. Vytvoriť profesionálne siete spolupráce pre TOP sektory tzv. LABy. Pod pojmom LAB sa nemyslí klasické laboratórium (vedecké, technické), ale neformálna sieť spolupracujúcich organizácií zamerané na rozvoj v odvetví, na ktorý je LAB zameraný:
 - **ICT SMART LAB** (IKT sektor)
 - **DIGITAL MEDIA LAB** (sektor reklamy a digitálnych médií)
 - **DESIGN LAB** (sektor dizajnu)
 - **FASHION LAB** (sektor módy)
 - **KULTOUR LAB** (sektor kultúry a turizmu)
 - **EDUCATION LAB** (sektor vzdelávania)

Sú to informačné siete a „multi-helixové“ platformy pre rozvoj podnikania, biznisu a profesionálneho vzdelávania v rámci daného sektora v Košickom kraji. LAB definuje projekty so špeciálnym zameraním, v ktorom kooperujú podnikatelia, umelci, výskumníci, študenti, verejné inštitúcie a iné strany.

Okrem týchto odvetvovo zameraných LABov, by mal byť vytvorený aj jeden všeobecný LAB, a to **CREATIVE COACHING LAB**, ktorý sa má zamerať na všetky záležitosti kreatívneho priemyslu, ako napríklad rozvoj HUBov, podpora pre začínajúcich a existujúce spoločnosti (coaching, tréning, poradenstvo), manažovanie,

rast, financovanie, marketing, export. CREATIVE COACHING LAB sa napája na HUBy a kreatívne komunity, pre ktoré poskytuje vstupy, ako napríklad semináre, tréningy, coaching podujatia. Takisto podporuje aj TOP sektory.

- II. Stimulovať vytvorenie kreatívnych komunít (HUBy, kreatívne / kultúrne centrá, atď.).
- III. Realizovať rozvojové aktivity cez tieto siete.
- IV. Zlepšiť vzdelávanie, hlavne dosiahnuť medzinárodné uznanie košických univerzít a neustále prispôbiť ponuku k regionálnej potrebe.

Cieľom Stratégie pre rozvoj kreatívnej ekonomiky Košického kraja je vo väčšej miere spájať všetky zainteresované osoby, vo všeobecnosti, prostredníctvom zúčastňovania a participovania sa v kreatívnych a profesionálnych komunitách tzv. **Kreatívnom klastrí**. Ten by mal za následok vznik väčších väzieb a záväzkov a vo väčšej miere by tak podporoval rozvoj kraja. Realizácia tejto stratégie by mala pozitívne vplývať na rôzne sektory, okrem tých kreatívnych aj na priemysel, turizmus a vzdelávanie. Lepšou spoluprácou chceme podporiť tvorbu pracovných miest priamo v kreatívnom sektore, v priemysle, turizme a vzdelávaní. Našou ambíciou je primárne prispievať k zamestnanosti pre stredne a vyššie vzdelaných ľudí, avšak vďaka pozitívnemu vplyvu turizmu, je reálna možnosť tvorby pracovných miest aj pre nižšie vzdelaných ľudí (servisný personál).

Navrhnuté opatrenia

Prioritná oblasť 1 - Vybudovanie a fungovanie partnerstiev		
Cieľ prioritnej oblasti 1 - Sieťovanie a spolupráca na všetkých relevantných úrovniach v prospech rozvoja kreatívnej ekonomiky		
Opatrenie č. 1.1	Vytvorenie a fungovanie Kreatívneho klastra (Koordinačný tím a Poradná rada)	
Opatrenie č. 1.2	Vytvorenie a fungovanie partnerstiev – LABov	
	1.2.1 CREATIVE COACHING LAB	1.2.4 DESIGN LAB
	1.2.2 ICT SMART LAB	1.2.5 FASHION LAB
	1.2.3 DIGITAL MEDIA LAB	1.2.6 KULTOUR LAB
Prioritná oblasť 2 - Rozvoj vzdelávania		
Cieľ prioritnej oblasti 2 - Vzdelávanie, tréningy a výskum v predmetoch kreatívnej ekonomiky na medzinárodnej úrovni.		
Opatrenie č. 2.1	Vytvorenie a fungovanie EDUCATION LAB (EDU LAB)	

2.1. Vytvorenie a fungovanie Kreatívneho klastra

Kreatívny klaster má byť zriadený ako **neformálna sieť** plniaca úlohu poradného orgánu pre Košický samosprávny kraj. Kreatívny klaster bude reprezentovať **Poradná rada**, ktorá bude poskytovať poradenstvo týkajúce sa implementácie Stratégie pre rozvoj kreatívnej ekonomiky Košického kraja. Zasadnutiam Poradnej rady bude predsedáť **Manažér klastra**. Pre zabezpečenie každodennej činnosti siete, musí byť zriadený **Koordinačný tím**.

Hlavné poslanie kreatívneho klastra:

- Platforma a poradný orgán KSK pre rozvoj kreatívneho priemyslu
- Stimulovanie spolupráce, tvorby (ne)formálnych sietí kreatívnej ekonomiky
- Podpora formulácie a implementácie regionálnej politiky a komunikácie
- Propagácia kreatívneho priemyslu

- Propagácia vzdelávania pre kreatívny priemysel
- Riešenie navrhnutých aktivít

Aktivity klastra:

- Vytvorenie Koordinačného tímu
- Nominovanie Manažéra klastra a koordinátorov
- Oslovenie členov Poradnej rady
- Nominovanie Poradnej rady
- Stretnutia Poradnej rady
- Vytvorenie a riadenie databázy kreatívneho priemyslu
- Vytvorenie krátkeho návodu o sieťovaní v kreatívnych komunitách, podpora kreatívnych komunít
- Vytvorenie krátkeho návodu o sieťovaní v LABoch, podpora LABov / Lídrov
- Koordinácia činností, sieťovanie HUBov a kreatívnych komunít
- Výber ročných tematických projektov
- Vytvorenie komunikačných nástrojov
- Komunikácia, propagácia sieťovania (miestne samosprávy, podniky, podnikatelia, umelci)
- Finančné riadenie programu

Poradná rada môže konzultovať a vyjadrovať sa k otázkam:

- Kompozícia LABov (kmeňoví členovia)
- Profily LAB lídrov a proces výberu
- Koordinácia LABov a aktivít
- Komunikácia a získanie podpory / spolupráce od samospráv, súkromného sektora, univerzít, škôl
- Financovanie implementácie stratégie
- Koordinácia stratégie s inými programami resp. iniciatívami
- Zlepšenie medzinárodného postavenia Košického kraja
- Výber ročných tém
- Témy pre LABy
- Vyhodnotenie implementácie stratégie
- Zmeny stratégie.

Názor Poradnej rady bude vytvorený na základe jednoduchej väčšiny. Tento názor bude nezáväzným odporúčaním pre Košický samosprávny kraj.

Kreatívny klaster bude vykonávať niektoré kľúčové funkcie priamo prostredníctvom svojho **Koordinačného tímu**:

- Vytvorenie a udržiavanie centrálnej databázy s kontaktmi na relevantných podnikateľov, spoločnosti, umelcov, verejné inštitúcie, osobnosti v rámci košického regiónu i mimo neho.
- Vytvorenie centrálnej webovej stránky, ktorá bude obsahovať informácie o klastri a kreatívnych Košiciach, informácie o LABoch, linky na LABy, prehľad HUBov / komunít a linky/kontakty na nich.

Koordináčny tím kreatívneho klastra bude:

- Organizovať zasadnutia Poradnej rady.
- Iniciovať vytvorenie LABov a podporovať ich fungovanie.
- Riadiť uzatváranie zmlúv s profesionálnym vedúcim predstaviteľom – **Lídrom LABu** na riadenie každého LABu: sprostredkovatelia by mali byť prednostne organizácie ako klastre alebo iné mimovládne organizácie (napr. ICE, Košice IT Valley, K13).
- Vytvárať a komunikovať prístupy k vzniku a riadeniu miestnych kreatívnych komunít v celom regióne (v spolupráci s miestnymi samosprávami, miestnymi kultúrnymi centrami, atď.).
- Udržiavať databázu s kontaktmi a informáciami o relevantných subjektoch z kreatívneho priemyslu.
- Koordinovať/vykonávať všeobecnú komunikáciu o kreatívnom priemysle v Košickom kraji.

Koordináčny tím bude iniciovať vytvorenie LABov a zvolávať a riadiť zasadnutia o napredovaní LABov – najmenej 6 ročne. Poskytne koordinátora pre každý LAB (**koordinátor LABu**), ktorý bude fungovať ako tajomník LABu. Každý LAB si vymenuje profesionálneho vedúceho predstaviteľa (**Líder LABu**). Jeden LAB – CREATIVE COACHING LAB - je všeobecný, ostatné majú špeciálnu profesionálnu orientáciu. Pre každý LAB by mali byť navrhnuté projekty, ktoré odpovedia na konkrétne potreby regiónu, resp. na konkrétne trendy v odvetví.

Aktivity v oblasti tvorby sietí, v oblasti ľudských zdrojov, v oblasti podpory malého a stredného podnikania, v oblasti výskumu a inovácií a iné podporné aktivity (poradenstvo) budú vyvinuté v rámci fungovania LABov a kreatívnych komunít. Z konceptuálneho hľadiska, LABy a kreatívne komunity nie sú súčasťou klastra, fungovanie LABov je ale kľúčové pre úspech stratégie, klaster im „deleguje“ výkon činností.

Typické aktivity LABov sú:

- Oslovenie členov LABu
- Nominovanie LABu
- Výber a zakontrahovanie Lídra
- Organizovanie networkingových stretnutí
- Organizovanie podpory pre start-upy a podnikateľov
- Zdieľanie profesionálnych informácií
- Navrhnutie a vykonávanie ročných regionálnych tematických projektov
- Podpora medzinárodných aktivít
- Riadenie projektov
- Komunikácia

Potenciálni členovia LABov:

- CREATIVE COACHING LAB – zástupcovia HUBov, investorov, sponzorov, biznis anjelov, trénerov, poradcov pre podnikanie, atď.
- ICT SMART LAB / DIGITAL MEDIA LAB – podnikatelia, umelci, výskumníci, študenti, zástupcovia firiem a verejných inštitúcií atď.
- DESIGN LAB – dizajnéri, architekti, stavebné spoločnosti, verejní obstarávatelia, výskumníci, študenti, atď.
- FASHION LAB – módni návrhári, zástupcovia výrobcov textílie a odevov, výskumníci, pedagógovia, študenti atď.

- KULTOUR LAB – kultúrne inštitúcie, podnikatelia cestovného ruchu, umelci, výskumníci, študenti, zástupcovia firiem a verejných inštitúcií atď.
- EDUCATION LAB – zástupcovia univerzít, škôl, podnikov, podnikateľov, verejných inštitúcií, atď.

Potenciálni členovia klastra pre jednotlivé odvetvia kreatívnej ekonomiky:

zástupcovia popredných odvetví (softvér, reklama, architektúra, móda, dizajn, trh s umením, scénické umenia), KSK, mesto Košice, okresné mestá KSK, organizácie cestovného ruchu, subjekty z oblasti vzdelávania, zástupcovia kreatívnych HUB-ov, Košice IT Valley, strategické spoločnosti (napr. Letisko Košice, US Steel, Embraco, T-Systems). V mnohých prípadoch by zástupcovia špičkových sektorov mali byť vedúcimi alebo členmi LAB-u.

Popis kľúčových procesov Kreatívneho klastra vo vzťahu k členom:

Košický samosprávny kraj je zodpovedný za zvolanie zasadnutia Poradnej rady. Poradná rada vyjadří svoje stanovisko k zavádzaniu stratégie a k prípadným zmenám stratégie. Poradná rada vyberie ročné témy a navrhne hlavné témy, ktoré sa budú riešiť v LABoch alebo kreatívnych komunitách.

Návrh kľúčových subjektov pre stratégiu a ich úloh:

SUBJEKT	ÚLOHA
KSK	Schválenie stratégie, nominovanie koordinátora, monitorovanie, financovanie / koordinátor implementácie, manažér, koordinátori, koučing pre lídrov LABov
Miestne samosprávy	Podpora spolupráce a zriadenia kreatívnych komunít na svojom území
Múzeá, kultúrne inštitúcie	Spolupráca, koordinácia ponuky, modernizácia (KULTOUR LAB)
Univerzity a stredné školy	Spolupráca, zlepšenie vzťahov s podnikateľskou sférou, modernizácia (EDU LAB)
Košice IT Valley	Spolupráca pre implementáciu LABov, zvlášť ICT SMART LAB a DIGITAL MEDIA LAB
Hlavné podniky, lídri	Viesť ostatných hráčov, podnikateľov a kreatívcov k spolupráci a rozvoju
KOCR, Visit Košice	Spolupráca pre spojenie cestovného ruchu a kultúry (KULTOUR LAB)

Financovanie klastra: z rozpočtu KSK, štrukturálne fondy EÚ, atď.

Prehľad subjektov podieľajúcich sa na plánovaných aktivitách - návrh

Aktivita	Hl. gestor	Riešiteľ	Partner
Zostavenie koordinačného tímu klastra	KSK	ORRÚPaŽP	-
Zostavenie klastra	KSK	ORRÚPaŽP	zástupcovia okresných miest (Gelnica, Košice, Michalovce, Rožňava, Sobrance, Spišská Nová Ves, Trebišov), zástupcovia TOP sektorov / LABov, zástupcovia strategických podnikov

Zostavenie LABov	KSK	ORRÚPaŽP	Relevantní stakeholderi – kreatívci, podnikatelia, podniky z príslušného odvetvia, samosprávy, univerzity, školy, atď.
Prevádzka LABov, aktivity	KSK	ORRÚPaŽP Lídri LABov	Relevantní stakeholderi – kreatívci, podnikatelia, podniky z príslušného odvetvia, samosprávy, univerzity, školy, atď.

Hlavné etapy realizácie:

1. Zostavenie Koordinačného tímu klastra (manažment, koordinátor) – odhad 2 mesiace
2. Zostavenie Klastra (poradná rada) – odhad 3 mesiace
3. Zostavenie LABov, vrátane nominácia lídrov – odhad 4 mesiace
4. Prevádzka LABov, návrh a realizácia aktivít – odhad 20 mesiacov

Tieto etapy súvisia s naštartovaním sieťovania a spolupráce pre podporu rozvoja kreatívnej ekonomiky v Košickom kraji. Odhadovaný čas realizácie je spolu 24 mesiacov teda v období rokov 2016 - 2018. Pri úspešnej realizácii, prevádzka LABov a realizácia aktivít by mala pokračovať aj ďalšie roky s potenciálom rozvíjania ďalších aktivít a na základe získaných skúseností v rámci spolupráce rôznych aktérov, bude možné navrhnúť nové systémy spolupráce, napríklad aj formálne, inštitucionalizované siete.

Košice 16.5.2016

Spracovali:

Ing. Melinda Sasáková

Ing. Imrich Fülöp